אלא שלש בתוך הדף ושתים חוץ לדף [א]נזדמנה לו תיבה בת שתי אותיות לא יזרקנה לבין הדפין א] אלא חוזר וכותב בתחילת השיטה ב] (א)[ב]הטועה בשם גורר את מה שכתב ותולה את מה שגרר וכותב את השם על מקום הגרר דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר [ג]אף תולין את השם רבי יצחק אומר אף מוחק וכותב ר"ש שזורי אומר [ד]כל השם כולו תולין מקצתו אין תולין ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ אין כותבין את השם לא על מקום הגרר ולא על מקום המחק ואין תולין אותו כיצד עושה מסלק את היריעה כולה וגונזה איתמר רב חננאל אמר רב הלכה תולין את השם רבה בר בר חנה א"ר יצחק בר שמואל הלכה מוחק וכותב ולימא (ב)מר הלכה כמר ומר הלכה כמר משום דאפכי להו אמר רבין בר חיננא (ג)אמר עולא א"ר חנינא הלכה כר"ש שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי הלכה כמותו אהייא אילימא אהא ר"ש שזורי אומר כל השם כולו תולין מקצתו אין תולין והא איתמר עלה אמר רב חננאל אמר רב הלכה תולין את השם ורבה בר בר חנה אמר רב יצחק בר שמואל הלכה מוחק וכותב ואם איתא הוא נמי לימא אלא אהא (ד)ר"ש שזורי אומר אפי' בן ג] חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו הא איתמר עלה ד] (ה)זעירי א"ר חנינא [ה]הלכה כר"ש שזורי ואם איתא הוא נמי לימא אלא אהא בראשונה היו אומרים (ו)[ו]היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר [ז]אף המפרש והיוצא בשיירא ר"ש שזורי אומר [ח]אף המסוכן אי נמי אהא (ז)תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף [ט]בחול שואלו ואוכלו על פיו והא איתמר עלה א"ר (ח)יוחנן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי ואם איתא הוא נמי לימא אלא אהא רבי יוסי בן כיפר אומר משום ר"ש שזורי (ט)פול המצרי שזרעו לזרע מקצתו השריש לפני ר"ה ומקצתו אחר ר"ה אין תורמין ה] מזה על זה [י]לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש כיצד יעשה צובר גרנו לתוכו ונמצא תורם ומעשר מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו הא איתמר עלה אמר רבי שמואל בר נחמני (י)אמר רבי יוחנן הלכה (כ)כרבי שמעון שזורי ואם איתא הוא נמי לימא אלא אמר רב פפא אשידה רב נחמן בר יצחק אמר איין רב פפא אמר

אשידה

לא יזרקנה לבין הדפין. ו] ולא יכתבנה חוץ לשרטוט הגליון של דף אע"פ שהתרנו לכתוב ב' אותיות חוץ לדף מתיבה בת חמש (א) תיבה שלימה לא התרנו: **תולה.** מגיה בין השיטין: **מוחק.** בעוד שהכתיבה לחה: **וכותב.** השם על המחק אע"פ שאינו הדור כ"כ כגורר: **כיצד הוא עושה.** אם טעה בשם (ב): **ולימא.** רב חננאל הלכה כר' יוסי: **ולימא.** רב יצחק הלכ' כר' יצחק: **משום.** דאיכא תנאי דאפכי דרבי יוסי כר' יצחק ור' יצחק כר' יוסי: **אהייא.** איתמר הא דר' חנינא: **ואם איתא.** דהאי א"ר חנינא ז] לימא הוא נמי למילתיה בהדי הנך אמוראי: **בן חמש שנים.** אבן פקועה קאי: **הוא נמי נימא.** ח] הך מילתא התם בשחיטת חולין [עה:] בהדי זעירי: **בקולר.** ליהרג: **יכתבו ויתנו.** אע"ג דהוא לא אמר תנו דמסתמא גלי דעתיה מדאמר כתבו ט] לשם נתינה קאמר משום דיוצא ליהרג דלא ניחא ליה דתיפול קמי יבם: **המפרש.** בים (ג): י] **(דמאי היינו) תרומת מעשר.** אחד ממאה כדמפרש בפ' עגלה ערופה (סוטה דף מח.): ה"ג **תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו.** רישא דהך מתני' הכי איתא במס' דמאי הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא עשרן דמאי שואלו בשבת ואוכל על פיו ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר תרומת מעשר של דמאי שחזרה כו'. וה"פ בשבת שאין לו מה יאכל דאינו יכול לתרום בשבת והקילו חכמים אצלו משום עונג שבת הואיל ודמאי דרבנן ורוב עמי הארץ מעשרין הן שואלו לע"ה אם עשרן ואוכלן על פיו תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה דעכשיו אין לה תקנה דכיון דנקרא עליה שם תרומה מדמעת ואוסרת את החולין בזו אמר ר"ש שזורי דאף בחול סומך על המוכר משום הפסד חולין ושואלו אם הפריש מעשר קודם שמכרו לו ואוכל על פיו דנמצאת שלא חלה ע"ז שם יא] תרומת מעשר דכבר נפטר: **פול המצרי.** מין קטנית יב] ושמן פאסול"א: **שזרעו לזרע.** דאם זרעו לירק הוה אזיל מעשר דידיה בתר לקיטה כדמפרש בר"ה (דף יג:) אבל מיני קטנית בתר השרשה אזלי: **צובר גורנו לתוכו.** כלומר מערבן יפה ויתרום: **ונמצא.** חדש שבתוך התרומה מתקן את החדש הנשאר וישן שבתרומה מתקן את הישן הנשאר:

נמדלת

שלשה בתוך הדף וב' חוץ לדף. אומר ר"ת דשם צריך שיהא כולו בתוך הדף. מ"ר: **רבי** יוסי אומר אף תולין את השם ר' יצחק אומר אף מוחק וכותב. גורר היינו לאחר שנתייבשה הכתיבה ומוחק היינו בעוד לחה ואינו הדור כל כך ומדקתני ר' יוסי אומר אף תולין ר' יצחק אומר אף מוחק משמע לכאורה דגורר עדיף מכולהו ותולה גרע מיניה ומוחק גרע מתולה אבל א"א לומר כן אלא ר' יצחק אדר' יהודה קאי ולא אדר' יוסי דתולה גרע ממוחק כדאמרינן (ל) בירושלמי פ"ק דמגילה דא"ר זעירא בר' חננאל בשם רב הלכה כמו שהוא אומר מוחק את החול וכותב את השם ותולה את החול ומיבעיא ליה התם בג' תיבות שיש בהם שם אי שרי לתלות דדלמא דוקא כשיש בהן תיבות של חול לא מיחזי כי טפל למה שבפנים ואיבעיא ליה אפי' בג' תיבות שכולם שם כגון אל אלקים יי' דכתיב בספר תהלים אי שרי לתלות או לא ור"ת פי' דתולין עדיף מכולהו לר' יוסי ולא גריס אף תולין ומאן דפסיק הלכה תולין קסבר דוקא תולין ולא מוחק וכותב וכן פוסק ר"ת אבל א"א לומר כן כדמוכח בירושלמי דתולין גרע ומיהו קשה אי גרסי' במילתיה דר' יוסי אף תולין דהא ר"י נמי מודה דתולין כדאי' במס' סופרים פ"ב דקתני טעה את כל השם יתלנו בין השיטין דברי ר"י ר"מ אומר מוחק מלפניו וכותב את השם על מה שמחק והיה נראה לומר דבהא פליגי דמר סבר תולין עדיף ומר סבר מוחק עדיף ומיהו אין לחוש אי פליגא ברייתא דמסכת סופרים אהא דשמעתין דעל כרחין אליבא דר"מ פליגי דקתני הכא ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ אין כותבין את השם לא על מקום הגרר ולא על מקום המחק ואין תולין את השם כיצד עושה מסלק את היריעה כולה וגונזה. מ"ר:

ולימא מר הלכה כמר. בפרק כל הגט (גיטין דף כח.) ובסוף מגילה (דף לב:) בתרי דוכתי ובקידושין פ' האומר (דף נט:) פריך כי האי גוונא וצריך ליתן טעם בשאר דוכתי דלא פריך.יג] (מ) מ"ר: **תרומת** מעשר של דמאי שחזרה למקומה כו'. משנה היא במס' דמאי (פ"ד מ"א) וקתני רישא הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא עישרן (י) (דמאי) שואלו בשבת ואוכלן על פיו ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה כו' ופי' בקונטרס בשבת הקילו משום כבוד שבת הואיל ודמאי דרבנן הוא דרוב ע"ה מעשרין הן וטעם זה הוא בירושלמי במס' דמאי ועוד מפרש שם טעם אחר אימת שבת על עם הארץ וזה לשון הירושלמי חברייא משמיה דר' חנינא מפני כבוד השבת התירו ואם מפני כבוד השבת למה לי שואלו ע"י עילה רב ביבי בשם ר' חנינא אימת שבת על ע"ה והוא אומר אמת פי' משום דשבת קובעת למעשר יד] אימת שבת עליו ופריך בדא תנינן חשכה מוצ"ש לא יאכל עד שיעשר מפני (ס) אחר שאין שבת עליו באימה תני שאלו בחול לא יאכל בשבת מ"ד אימת שבת עליו ניחא מ"ד משום כבוד שבת אפי' שאלו בחול יאכל בשבת ומשני לא אמרו אלא בשוגג ולא במזיד וטעמא דר"ש שזורי מפרש התם משום דאימת דימוע עליו והוא אומר אמת פי' מאחר שהופרשה. מ"ר: **הא איתמר** עלה א"ר יוחנן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי. ברוב ספרים גרס ר' יונתן ולא ר' יוחנן כאן ובפ' בהמה המקשה (חולין דף עה:) ובפ' אע"פ (כתובות דף נה.) וכן מוכח שם בפ' אע"פ דמייתי לה אפלוגתא דרב ור' יונתן דאומדנא וקשה דבסמוך גבי ההיא דפול המצרי קא פסיק רבי שמואל בר נחמני א"ר יונתן הלכה כר"ש שזורי ובפ' בהמה המקשה (שם:) מוכח דדוקא במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי הוא דקאמר דהלכה כמותו ולא באחריני גבי ההיא בן פקועה דרב אדא בר חנן דא"ל רב אשי זיל שחטיה ופריך והא"ר חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי כו' ומשני אנא כי הא סבירא לי דאמר רבי יונתן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי אבל באחריני לא ויש לדחות ובספר רבינו גרשום כתיב בההיא דפול המצרי ר' יצחק בר נחמני אמר שמואל וכן בספרים ישנים.טו] (ע) מ"ר:

שידה

עין משפט נר מצוה

קכא א מיי' פ"ז מהל' תפילין וס"ת הל' ו טוש"ע י"ד סימן רעג סעיף ד:

קכב ב מיי' פ"א מהל' תפילין וס"ת הל' טו סמג עשין כה טוש"ע י"ד סימן רעו סעיף ז:

קכג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

קכד ד מיי' שם טוש"ע שם:

קכה ה מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה יד טוש"ע י"ד סימן יג סעיף ג ומדרבנן:

קכו ו ז ח מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמא סעיף טז:

קכז ט מיי' פי"ג מהל' מעשר הלכה ד:

קכח י מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה יא:

◆

לעזי רש"י

פאשול"א [פשול"א]. שעועית.

◆

שיטה מקובצת

א] אלא חוזר כו' ק"ק לפרש"י מאי חוזר וכותב לא הוי ליה למימר חוזר כיון שלא התחיל בסוף מהשיטה אלא כותב בראש השיטה ופי' הרב"ר אליעזר מגרמיזא כגון שנזדמנה לו תיבה של ה' אותיות כגון אברהם והוא כתב אבר וניתותר הם אף על פי שאמרנו שתי אותיות כותב לחוץ הכא כיון שהם תיבה אחת בפני עצמה לא יזרקנה אלא חוזר וכותב אברהם כולו בראש השיטה. תו"ח: **ב]** הטועה בשם בתקון סופרים שלא יכתוב אפי' אות אחת של שם חוץ לשירטוט וכיון שהתחיל לכתוב באותיות השם אפי' המלך שואל בשלומו לא יפסוק עד שיגמור כל השם וצריך לגמור כל השם בטבילה אחת בדיו שלא יפסיק בינתים לטבול הקולמוס בדיו ואם פסק הדיו שבקולמוס השם לא יטבול הקולמוס בדיו שבכלי אלא יטבול באותיות של חול שכתב ואם טעה ודילג לא יגיה בין הדפין לפי שלא יהיה הכתיבה נקראת כהלכתה כסדר דהויין להו שלא כסדרן אלא מוטב שיכתוב בין שיטה לשיטה ויהיו נקראין יותר כסדרן. אם דילג בסוף השיטה ממש אין לחוש להגיה בין דף לדף דהוי להו שפיר נקראין כסדרן ובלבד שלא יגיה בו שיטין זו למעלה מזו ושנינו בירושלמי הטועה בשיטה גורר שיטה וכותב שתים שתים גורר שתים וכותב ארבע שלשה לא יגרור אלא מסלק היריעה כולה וגונזה. ונמצא בתקון סופרים טוב לעשות ע' שיטין בדף כנגד ע' זקנים וי"א מ"ב כנגד מ"ב מסעות שעשאו ישראל ממצרים עד שנכנסו לארץ והם כתובים באלה מסעי ויש נזהרין שלא לכתוב השם בסוף השיטה: **ג]** אפי' בן ארבעה וחמש שנים וחורש עם אמו בשדה: **ד]** עלה אמר זעירי: **ה]** אין תורמין ומעשרין מזה: **ו]** הדפין לא: **ז]** חנינא הוא נמי לימא למילתא: **ח]** להך מילתא: **ט]** דלשם נתינה: **י]** תיבות דמאי היינו נמחק: **יא]** שם תרומה דכבר נפטר: **יב]** קטנית ושמו: **יג]** פריך. ושמא לא פריך רק במשניות או ברייתות ידועות ובהא קים ליה דידועות היתה: **יד]** קובעת למעשר ואם אימת שבת עליו ותיבת ופריך נמחק: **טו]** ישנים שהרי בפ"ק דר"ה מותיב משמואל דאמר לכל אין בילה חוץ מיין ושמן אשמואל דהכא דאמר הלכה כר"ש שזורי דאמר צובר גורנו לתוכו אלמא ס"ל יש בילה אפי' בשאר פירות:

מסורת הש"ס

א) מס' סופרים פ"ה ה"ד, **ב)** [מגילה לב. גיטין כח.], **ג)** [חולין עה:], **ד)** שם עד:, **ה)** [שם עה:], **ו)** גיטין יג: סה: ב"ב קמו: חולין עה: [טבול יום פ"ד מ"ה], **ז)** דמאי פ"ד מ"א [חולין עה:], **ח)** [כתובות נה. איתא ר' נתן ובחולין עה: אי' ר' יונתן], **ט)** ר"ה יג: תוספתא שביעית פ"ב ה"ד, **י)** לפי גי' התוס' לא גרסי' כאן ר' יוחנן, **כ)** [ר"ה יג: ע"ש], **ל)** ועיין במרדכי שהעתיק ל' הירושלמי בזה הלשון ואני ה' אלהיכם מותר לתלות ומיבעיא ליה מאיזה טעם מותר אי משום שהם ג' תיבות אין גנאי כ"כ לתלות השם או משום דאיכא תיבות חול בהדייהו מאי נ"מ לתלות ג' שמות אל אלהים ה' כו' וע"ש והוא יותר נכון. רש"ק, **מ)** [ועי' תוס' שבת נד. ד"ה רב אמר], **נ)** צ"ק מ"ז, **ס)** אחד. צ"ק ובס"י ליתא, **ע)** [ועי' תוס' ר"ה יג: ד"ה אמר רב יצחק],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא יזרקנה וכו' בת חמש אבל תיבה: **(ב)** ד"ה כיצד וכו' בשם הס"ד ואח"כ מ"ה לימא מר ולימא רב חננאל: **(ג)** ד"ה המפרש בים הס"ד ואח"כ מ"ה תרומת מעשר של דמאי היינו אחד ממאה:

◆

מוסף רש"י

גורר את מה שכתב. יגרוד החול שהיה במקום שהיה לו לכתוב את השם ותולה. מגיה מה שגירד בין השיטין ואת השם שדילג יכתוב במקום הגרד ודוקא לאחר שנתייבש יגרוד החול ויכתוב את השם על הגרד, אבל כשהוא לח עדיין לא ימחוק את החול לפי שהוא יהא ניכר יותר מלאי ואין כבוד לכתוב את השם עליו **ורבי יצחק אומר אף מוחק.** החול בעודו לח ותולה החול וכותב את השם על המחק **רבי יוסי אומר אף תולה.** שמגיה את השם בין השיטין **אם ירצה אלא מסלק את היריעה.** כלומר אם טעה ודילג את השם (רש"י שעל הרי"ף הלכות ס"ת). **ולימא מר הלכה כמר.** למה חזרו להזכיר את הדברים ולפרשן, ומשני **משום דאפכי להו.** הלכך אם לא הזכירו אלא שם החכמים לא הוו ידעי אהייא מתרי לישני קיימי (גיטין כח.). **היוצא בקולר.** שנתחייב מיתה למלכות (חולין עה:) ואין דעתו מיושבת עליו (רשב"ם ב"ב קמו:). **ואמר כתבו.** אע"ג דלא אמר תנו דעתיה שיתנו לה ועשאן שלוחים אף לגרש אלא שהיה בהול על נפשו (חולין עה:) אלא מתוך טרדו ודאגתו שכח ולא אמר תנו (ב"ב שם). **והמפרש.** מן היישוב ליס (חולין שם). **והיוצא בשיירא.** למדברות. **אף המסוכן.** מתוך חליו (חולין שם) קרוב למיתה שדעתו שיכתבו ויתנו דלפטור את אשתו מן הייבום נתכוין (ב"ב שם). **היוצא בקולר.** ליהרג **ואמר כתבו גט לאשתי.** כדי שלא תזקק ליבם **הרי אלו יכתבו ויתנו.** דמתוך שהוא בהול על נפשו לא גמר למילתיה, ומיהו כתבו ותנו הוה דעתיה **המפרש.** בים **והיוצא בשיירא.** למדבר **אף המסוכן.** שכיב מרע (גיטין יג:). **אף המסוכן.** הגוסס, דאמרינן לא אמר כתבו אלא שיתנו, הואיל ומסוכן הוא לא נתכוין לצחק בה (כתובות נה.). **תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה.** והרי הן מדומעין שאין תרומה עולה אלא באחד ומאה, וכאן אין כאן אלא מאה והרי הוא הפסד גדול **אף בחול שואלו.** דהואיל ואין כאן תקנה הקילו לו חכמים לסמוך על עם הארץ לשואלו אם עישר תבואה שמכר לו ואוכלו על פיו אם אמר עשרתים (חולין עה:). **ואוכלו על פיו.** אם אמר הפרשתי מעשרותיו כראוי עד שלא מכרתים לך סומך עליו, דהואיל ומדרבנן הוא הימנוהו רבנן במקום פסידא כי הכא שאין לו תקנה לחזור ולהפריש אלא למוכרה לכהנים בדמי תרומה והפסד הוא לו. (כתובות נה:). **פול המצרי.** מין קטנית פאזול"י ודרכן לזורען לירק ולזרע, והזורע לירק מתעשר אחר לקיטה, והזורע לאכול את זרעו תורת קטניות עליו ומתעשר אחר השרשה, וזה שזרעו לזרע והשריש מקצתו לפני ר"ה ומקצתו לאחר ר"ה **אין תורמין מזה.** שמכירין בו שזרעוהו באחרונה על הנזרע בראשונה ולא מן הראשון על האחרון **כיצד יעשה.** טורח לתת זה בעצמו וזה בעצמו **צובר גרנו לתוכו.** יבלול אותו יפה לאחר שנתן מן הראשון בזוית זו ומן השני בזוית זו חוזר ויצברנו לאמצע הגורן שיהא כולו כאחד ונמצא תורם מן החדש שבו וכו' (ראש השנה יג:).